

Підготовка до осінньо-зимового періоду в умовах затяжної війни

Лютий 2026 року | Україна

Ключові тези

- Пошкодження об'єктів інфраструктури, обмежені фінансові можливості домогосподарств і обмежена здатність справлятися з труднощами впливають на формування вразливості у зимовий період. Холодна погода посилює вразливість, а війна виступає фактором, на якому проявляються вразливості і потреби.
- За отриманими результатами, заходи з Плану реагування впродовж осінньо-зимового періоду є цілком зрозумілими і здебільшого доцільними, хоча є можливість для перегляду критеріїв відповідності, оперативності і ролей органів влади та гуманітарних організацій.
- Населення в Україні й надалі відчуває на собі вплив основних факторів, які формують потреби, зокрема війни, фінансових можливостей домогосподарств й екстремальних погодних умов. Водночас фінансування, необхідне для задоволення визначених потреб в осінньо-зимовий період, перевищує наявне фінансування.

Контекст та обґрунтування

Україна переживає четверту зиму в умовах повномасштабного вторгнення, розпочатого Росією у лютому 2022 року. Хоча ескалація асоціюється з цією датою, гуманітарні заходи з підготовки до зими реалізовувалися щороку з 2014 року.

Реагування впродовж осінньо-зимового періоду має постійно корегуватися відповідно до ситуації на місцях.

Метою даного дослідницького проєкту є забезпечення технічної робочої групи з підготовки до зими і відповідних кластерів якісними даними для розробки та перегляду заходів реагування впродовж осінньо-зимового періоду.

Огляд дослідження

На початку проєкту було визначено інформаційні прогалини у Плані реагування впродовж осінньо-зимового періоду 2025-2026 років.¹

Проєкт насамперед присвячений заходам на рівні домогосподарств, що у свою чергу звужує фокус дослідження до заходів у секторі житла та НПТ.

У сірих рамочках наведені цитати місцевих жителів, з якими спілкувалися фахівці REACH.

З повною версією звіту можна ознайомитися [тут](#).

Методологія

Джерелом первинних даних слугували 39 інтерв'ю з місцевими жителями, 14 інтерв'ю з працівниками державного сектору і 9 — з працівниками НУО.

Зазначені якісні інтерв'ю було проведено у період з 28 листопада по 15 грудня 2025 року в Харківській і Сумській областях.

Учасникам було запропоновано поділитися власними думками щодо ситуації станом на день проведення інтерв'ю, як змінювалася ситуація з року в рік, а також розповісти про власні пріоритети чи труднощі.

Обмеження

Первинні дані, зібрані в рамках цього проєкту, є якісними і не призначені для статистичних цілей. Усі думки учасників є суб'єктивними.

Респонденти були відібрані цілеспрямовано і за сприяння громади. Даний проєкт присвячений підконтрольним Уряду України територіям.

Отримані дані не є статистично репрезентативними, а індикативними.

Фото: темна засніжена вулиця під час відключень електроенергії в Києві, лютий 2026 року

Co-funded by
the European Union

Створення цього бюлетеня стало можливим завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Уряд Сполучених Штатів Америки. Його зміст є відповідальністю Ініціативи REACH і не обов'язково відображає позицію Уряду США.

REACH Informing
more effective
humanitarian action

Стабільно складний операційний контекст

В Україні основними факторами, які формують потреби, є низький рівень доходів, екстремальні погодні умови і війна, що свідчить про те, що потреби можуть залишатися відносно незмінними протягом років. Потреби мають динамічний характер.

Деякі працівники НУО в інтерв'ю з фахівцями REACH рішуче наполягали на тому, що основним завданням є допомогти людям пережити зиму. Зміна самих факторів, які формують потреби, знаходиться поза рамками заходів реагування впродовж осінньо-зимового періоду.

Місцеві жителі, опитані командою REACH, також говорили про власну здатність виживати.

Акцент на такій здатності може мати позитивне значення подолання труднощів, проте воно набуває сенсу лише в контексті нестачі. Населення витрачає увесь свій дохід на найнеобхідніше, а прихід зими супроводжується додатковими витратами.

У 2025 році війна загострилася, і доступ погіршився.^{2,3} Січень цього року був значно холоднішим, ніж у попередні роки.

«Та ви знаєте, зараз планів немає ні у кого. Зараз один план: буде робота, буде зарплата, і ми якось впораємося. Ми вже привикли, вміємо економити, виживати в наших умовах. [...] Живемо один день».

«Найбільша проблема — що немає покращення! [...] І що немає, скажімо, якоїсь точки, там омега, до якої ми дійдемо, а після неї буде покращення!»

Досвід переживання зими в умовах війни

«На опаленні, тому що я, щоб ви розуміли, ми спимо, одіти, і ми стараємось витратити менше газу, щоб купити продукти. [...] і ходимо одіти в квартирі, і спимо одіти під двома одіями [...]. А що я б вживала, якби гроші і кошти були? Я б, звичайно, все вживала. Я б утеплена, зробила б ремонт і все. [...] Я постійно хвилююся, що не зможу оплатити цей газ».

«Якщо виключають світло, у нас в квартирі одразу холодіна страшна. [...] І стіни поцвіли, і, мабуть, із-за того, що не сильно тепло в хаті, то цвітуть і обої внизу почорніли».

Люди звикли долати труднощі зими. Рівень же готовності домогосподарств відрізняється.

Для частини ДГ такі підготовчі заходи є звичною сезонною рутинною. Дещо робилося вперше, тоді як інше було довгостроковою підготовкою, проведеною у попередні роки. Попри це, люди все ще повідомляли про брак найнеобхіднішого.

Жителі, опитані командою REACH, наводили різні приклади проживання домогосподарств з обмеженим бюджетом. Наявність у домогосподарства фінансової подушки безпеки є важливим фактором, що формує здатність задовольняти власні потреби або переживати кризи.

В умовах надзвичайного холоду, коли температура зовнішнього повітря знижується до -20°C , люди не можуть економити на опаленні. А це означає необхідність йти на компроміси в інших питаннях.

Опитані говорили про економію на ліках або продуктах харчування. В інших дослідженнях теж було зафіксовано подібну інформацію.^{4,5}

Окрім економії на найнеобхідніших товарах домашнього вжитку, існував чіткий взаємозв'язок між недостатнім утепленням домівки домогосподарства і вартістю проживання. За словами людей, вони проживали у холодних вологих і енергетично неефективних будинках.

Стійкість та стратегії подолання труднощів

Місцеві жителі під час інтерв'ю з фахівцями REACH поділилися власним досвідом отримання гуманітарної допомоги. Так, частина з них зазначила, що мала дуже позитивний досвід і змогла задовольнити свої нагальні потреби. Інші ж були розчаровані отриманою допомогою, а ще частина респондентів повідомила, що не отримувала жодної допомоги, попри очевидну потребу в ній.

Загалом виявилось, що гуманітарна допомога розглядалася як частина бюджету домогосподарства у більш широкому розумінні незалежно від того, надавалася вона у грошовій чи натуральній формі.

Як грошова допомога, так і допомога у натуральній формі мали задовільні відгуки

від жителів, які її отримали. Ці оцінки відповідають даним Кластера з питань життя й інших моніторингових звітів, які було створено за результатами роздачі гуманітарної допомоги у попередні зимові сезони і з якими ознайомилися фахівці REACH.⁶

Попри те, що жителі, які отримали допомогу, були задоволені нею, частина опитаних командою REACH не отримала допомоги, на яку розраховувала.

Постановою № 985 було затверджено порядок надання допомоги на придбання твердого палива на опалювальний сезон 2025-2026 року.⁷ Розроблення ж проекту цього нормативно-правового акту викликало певне занепокоєння. За словами фахівців

НУО, дані їхніх власних оцінок потреб населення відрізнялися від даних органів місцевої влади. Водночас строки реєстрації проекту були стислими, всього кілька тижнів у серпні.

Дохід є важливим фактором формування самозабезпеченості. Крім того, вочевидь важливими є соціальні і сімейні зв'язки. Хтось має сильніші, а хтось — слабші соціальні зв'язки. Коли зв'язки слабшають, люди можуть ставати більш вразливими. Через слабкі зв'язки вони можуть також пропустити важливу інформацію.

Нестабільна економічна ситуація в Україні відображається також в обмеженості місцевих бюджетів, що впливає на спроможність останніх задовольнити потреби населення.⁸

Co-funded by
the European Union

REACH Informing
more effective
humanitarian action

Висновки

У рамках даного проєкту було поставлено наступні три завдання: оцінити динаміку гуманітарних потреб і вразливостей, пов'язаних із зимовим періодом, протягом років; дослідити, як інституційні суб'єкти (органи місцевої влади, ОГС) оцінюють і підтримують заходи з підготовки до осінньо-зимового періоду; а також зробити власний внесок у колективне розуміння ситуації з метою забезпечення інформаційної підтримки гуманітарних партнерів, необхідної для адаптування заходів реагування до відповідного контексту.

Дослідження встановило основні фактори, які формують потреби, на тлі входження країни у п'ятий рік повномасштабної війни. Населення знаходиться у вразливому становищі через війну, обмежені бюджети домогосподарств і холодну погоду. Здатність людей задовольнити власні потреби залежить не лише від спроможностей органів місцевої влади або НУО, але й від власних доходів домогосподарств і соціальних зв'язків.

Невідомо, як розвиватиметься війна у найближчі місяці. Попередній досвід свідчить, що незалежно від перебігу війни необхідні будуть заходи реагування також на осінньо-зимовий період 2026-2027 року. Якщо ж війна згасатиме, накопичений до 2022 року досвід надання гуманітарної допомоги залишиться актуальним. Втім, протягом останніх двох років спостерігалася тенденція до загострення війни. Якщо ж війна залишиться на тому ж рівні чи посилюється, здатність населення справлятися з труднощами буде ще більш обмеженою.

Щоб зрозуміти, які є потреби у зимовий період, необхідно знати про потреби населення протягом цілого року. Люди заздалегідь починають готуватися до зими: купують паливо, роблять запаси продуктів харчування, утеплюють свої домівки і звертаються за допомогою весною, влітку і восени. Визначальні фактори їхньої стійкості можуть бути зовсім не пов'язаними із зимою. Наприклад, це можуть бути соціальні зв'язки, якість житла і фінансові можливості людини. Аналогічно, люди зазначали нехарактерні для зими потреби. Тим не менш, зимовий період створює додаткове навантаження. Підтримка, яка стає у нагоді населенню у більш теплі місяці, може бути корисною також взимку, наприклад, за рахунок полегшення покриття основних витрат або ж надання психологічної допомоги, необхідної для проходження криз.

За консенсусними даними, отриманими з моніторингових звітів за результатами роздачі гуманітарної допомоги, якісного дослідження, та за власними спостереженнями, основні цілі планів реагування впродовж осінньо-зимового періоду є актуальними. Водночас, загалом відзначалося, що досягнення та операціоналізація цілей можуть бути більш ефективними.

Слід ретельно моніторити новий Підхід до єдиного готівкового переказу, оскільки він починає діяти у 2026 році. Завжди є випадки, коли допомога або послуги у натуральній формі будуть більш доцільними, однак безумовна грошова допомога потенційно може бути дуже актуальною для людей, яким складно впоратися з труднощами в зимовий період. Важливо оцінити, чи запланові наразі готівкові перекази є достатньо амбітними, щоб населення могло задовольнити свої потреби у довгостроковій перспективі.

Крім заходів на рівні домогосподарств, слід забезпечити стійкість критичних систем, таких як енергетика, ВСГ і охорона здоров'я. Як вже зазначалося, проблеми не обов'язково пов'язані із зимою, але зима ускладнює і без того непрості умови. Органи місцевої влади є основними суб'єктами, які надають допомогу населенню. Їхні спроможності залежать від фінансування і кадрового забезпечення. Аналогічно, це є структурною проблемою, яка ускладнює здатність справлятися з навантаженням у зимовий період.

Кінцеві примітки

- 1 УКГС ООН. [План реагування на осінньо-зимовий період в Україні \(жовтень 2025 — березень 2026 рр.\)](#), липень 2025 р.
- 2 ACLED. [Виснажена Україна стикається з військовим і дипломатичним тиском у питанні відмови від Донбасу](#), грудень 2025 р. (англійською)
- 3 ACAPS. [Актуальні дані про гуманітарний доступ в Україні. Травень – серпень 2025](#), вересень 2025 р. (англійською)
- 4 REACH. [Оцінка мультисекторальних потреб \(MSNA\) 2025 року: Огляд гуманітарних потреб в Україні](#), грудень 2025 р. (англійською)
- 5 Міжнародний комітет порятунку. [Звіт оцінки мультисекторальних потреб за 2025 рік](#), грудень 2025 р. (англійською)
- 6 Наприклад: Данська рада у справах біженців. [Україна: Оцінка потреб у підготовці до зимового періоду 2025 – 2026 року](#), липень 2025 р. (англійською) і Норвезька Рада у справах біженців. [Дослідження потреб та ринку товарів з підготовки до зимового періоду. Відкритий конкурс. Вересень 2024 року](#), березень 2025 р. (англійською)
- 7 Кабінет Міністрів України. [Деякі питання надання допомоги населенню на придбання твердого півного побутового палива протягом опалювального сезону](#), серпень 2025 р.
- 8 REACH. [Профілювання засобів до існування в надзвичайних ситуаціях на прифронтових територіях](#), січень 2026 р. (англійською)

ПРО REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибокий аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

Co-funded by
the European Union

REACH Informing
more effective
humanitarian action